

rettferdighet fair play, justiti
Fru Justitia), lønn som forsk
nemesis, rettferd. Jf. rett.

Er det forebygging i å la være å drikke?

Avhold som identitetsbygging og forebygging

Er det forebygging i å la være å drikke?

Fire spørsmål:

- Hva er forebygging?
- Hvordan forstår vi det å drikke?
- Hvordan forstår vi det å la være å drikke?
- Men hjelper det, da..?

Hva er forebygging?

rettferdighet fair play, just
Fru Justitia som forsl
nemesi, rett.

- **Forebygging: "Å hindre et problem fra å oppstå".**
- Ulike nivåer (Caplan & Felix 1964):
  - Primær
  - Sekundær
  - Tertiær
- Andre inndelinger:
  - Forebyggende vs. klientorientert/ terapeutisk (Øia 2000)
  - Preventiv, konstruktiv og korrigerende (Leiman 1982)
  - Bygging, forebygging og underbygging (Befring m.fl. 2006)
  - Universal prevention, riskprevention, rehabilitation (Ferrer-Wreder m.fl. 2005)
- Etske vurderinger
  - Hva er egentlig problemet?

Hva er forebygging?

rettferdighet fair play, justiti
Fru Justiti som forsk
nemesis, rett.

Ulike forebyggingsfelt har mye til felles; modell for kriminalitetsforebygging (miljøkriminologi): rutineaktivitetsteorien (Cohen, Felson 1979)

Motivert gjerningsmann

Egnet mål

Fravær av effektiv vokter

Hvis alle disse tre faktorene er tilstede øker sjansene for kriminalitet sterkt

Hva er forebygging?

rettferdighet fair play, just
Fru Justit som forsk
nemesi, rett.

Juvente

- Eksempel på motivasjonsrettet forebygging:

Hva er forebygging?

- Forebygging er en normativ aktivitet, fordi den forholder seg til og påvirker unge mennesker og deres liv
- For eksempel: Vi må skille primær/ universell forebygging fra skadereduksjon. Å skape dobbelt drikkepress for noen grupper (uansett hvor små disse måtte være) er uetisk.
- Forebygging søker å øke kunnskap, påvirke atferd og bygge holdninger
- Arbeidet er mål-orientert, og intensjonelt
- Arbeidet er systematisk
- ***Pedagogikk er vitenskapen om undervisning og oppdragelse i form av en systematisk, normativ og intensjonell tilnærming***
- Pedagogikk forholder seg til meningsbærende størrelser; både mellom mennesker og mellom menneske og læringsmateriale. Forebygging bør gjøre det samme.

Hva er forebygging?

rettferdighet fair play, justiti
Fru Justitia som forsl
nemesi, rett.

- **Effektiv = riktig?**
  - Å være avholds er meningsbærende, og står i forhold til et problem. Det er dermed et etisk spørsmål.
  - Pedagogikk er en normativ aktivitet; viktig å stille spørsmål om noe er etisk ”riktig”, ikke bare deskriptivt ”effektivt”
    - **Korporlig avstraffelse er en svært effektiv måte å sikre orden i klasserommet på**
    - **Hjernevask er svært effektivt for å påvirke atferd og holdninger**
    - **Her er et annet eksempel;**

Hva er forebygging?

rettferdighet fair play, just
Fru Justit
nemesi, som forsl
rett.

Hvordan forstår vi det å drikke?

rettferdighet fair play, just
Fru Justitia som forsl
nemesis, rett.

- Forebygging starter med en forståelse av HVORFOR atferden etableres og utvikles; hva er forutsetningene for atferden, hva slags mening gir den?
- **Hvordan vi forstår atferden påvirker hva slags kunnskap vi søker;**
  - Mennesker er ikke bare rasjonelle og autonome, alkoholbruk inngår i sosiale strukturer som ikke kan reduseres til "sosialisering til voksenverdenen".
  - Forestillinger om alkohol og symbolikken knyttet til bruken har ingenting å gjøre med den kjemiske sammensetningen
  - "Neo-tribes"/ "ny-stammer"; identitetsmarkører (for eksempel alkohol) har blitt viktigere, fordi sosiale interessefellesskap i stor grad har erstattet mer stabile strukturer
  - Hvis vi ikke forstår meningen bak atferden vi skal forebygge har vi heller ingen etisk holdbare verktøy å bruke i forebyggingsarbeidet.

Hvordan forstår vi det å drikke?

- Alkoholens rolle i festen har endret seg; fra et middel (stemningskaper) til et mål (beruselse). En slags "beruselsens estetikk" har blitt langt mer framtrødende.
- Rusforskeren Sverre Nesvåg har oppsummert "flertallssamfunnets" syn på ulike rusmidler påfølgende måte:
  - **Syke mennesker bruker heroin**
  - **Avvikere røyker hasj**
  - **Skikkelige folk drikker alkohol**
- Etikk vs. estetikk: Drikkekultur er primært estetikk; hvordan vi ønsker å bli oppfattet, hva vi vil formidle, hva slags symboler vi omgir oss med (jf. Cristal).
- Denne estetikken kan ikke imøtegåas med etikk; argumenter om hva som er "sant, godt eller riktig". Estetikk (symbolikk) bør være basis for forebygging. Etikk er sentralt som profesjonsgrunnlag, IKKE en metode.

Hvordan forstår vi det å drikke?

rettferdighet fair play, just
Fru Justit
nemesi
som forsl
rett.

Juvente

- Det etiske perspektivet innebærer at vi må forstå atferden vi vil forebygge, fordi det ikke er tilstrekkelig med gode intensjoner i arbeidet:

Hvordan forstår vi det å drikke?

Eksempel på estetikk og mening; rusdebut

- Første gang man drikker alkohol er en signifikant hendelse, som kan ha stor effekt på identiteten (ingen vei tilbake...)
- Det er ingen tilsvarende effekt for påfølgende ganger
- Atferden «normaliseres» nesten umiddelbart, og tas ikke opp til sosial vurdering før man eventuelt utfører atferden for ofte eller for mye, slik at den «markeres» (men dette skillet er tilfeldig og uklart; jf. «måtehold» vs. «overforbruk»)
- En viktig grunn til at utsettelse av debutalder er en viktig målsetning

Hvordan forstår vi det å la være å drikke?

Hva er det å være «avholds» (generelt, ikke bare å drikke alkohol)?

- Det er forskjell på avhold og unngåelse; forskjell på avhold og å la være å drikke (Mullaney 2006)
- Avhold er et valg som er
  - Personlig (kan ikke gjøres på vegne av noen)
  - Bevisst (det er et aktivt valg om å ikke drikke)
  - Selvvalgt (ikke konsekvens av medisiner e.l.)
- **Forutsetter to ting:**
  - **Tilgang** til atferden (den må være mulig; forskjell på slankekur og sultkatastrofe)
  - **Forventning** til atferden (den må være forventet; forskjell på å ikke gå med grønne sokker og å ikke ha sex)

Hvordan forstår vi det å la være å drikke?

Hva slags avholdsfolk finnes?

- Fire kategorier av avholdsfolk (legg merke til at dette handler om forholdet til atferden, ikke begrunnelsen for å la være):
  1. «**Waiters**» De som ennå ikke har begynt å drikke, men som i noen grad regner med å gjøre det senere (gjelder svært mange av de yngste ungdommene)
  2. «**Nevers**» De som ikke har begynt å drikke, og som heller ikke har noe ønske om å gjøre det senere. I denne kategorien kan man inkludere dem har forsøkt, men som aldri etablerte noen «drikkeatferd».
  3. «**Quitters**» De som har sluttet å drikke, enten av prinsipielle eller pragmatiske/ medisinske årsaker (f.eks. personer som har begynt å få helseproblemer).
  4. «**Time-outers**» De som har tatt en pause, enten på bestemt eller ubestemt tid (av ulike årsaker). De ser på avholdet som en pause, kan skifte tilbake eller gå over i quitters-gruppen.

Våre ideologiske begrunnelser for avhold (etikk) bør favne alle gruppene, med sine symboler (estetikk)

Men hjelper det, da..?

- **Skille EFFEKT og EFFEKTIVITET (avholdstanken har jo enorm effekt på MEG...)**
  - Avholdstanken er IKKE en hovedstrategi for å begrense forbruket i befolkningen, det gjøres best med regulatoriske virkemidler.
  - Det er IKKE en strategi for mest mulig kunnskapsheving på rus og rusmidler i målgruppen, det gjøres best med gode universelle forebyggingsprosjekter.
  - Det er IKKE en strategi for atferdsendring, det gjøres best gjennom selektive tiltak
  - Det er IKKE en strategi for å gjøre livet lettere for dem som sliter, det gjøres best gjennom indikative tiltak.
- **Tanken om at vår atferd påvirker andres atferd er riktig, men det er en rekke forutsetninger for at dette skal lykkes (tett gruppe, sterk gruppetilhørigheten lite betydningsfull drikkeatferd, den som ikke drikker må ha en relativt sterk posisjon internt i gruppen osv.).**
- **Tanken om at avholdsprinsippet skal ha stor effekt på verden rundt oss er nok ikke den sterkeste hypotesen i samfunnsvitenskapen...Men hvorfor er det uetisk å tenke effektivitet i f.eks. miljøspørsmål..? Avholdstanken har blitt «religionisert»?**

Men hjelper det, da..?

rettferdighet fair play, justiti
Fru Justitia som forsl
nemesi, rett.

- Flytte fokus fra målsetning til motivasjon; hva betyr avholdstanken for oss?

”Never doubt that a small group of thoughtful, committed citizens can change the world. In fact, it is the only thing that ever has.” - Margaret Mead

Hvordan kan avholdstanken gjøres mer salgbar? Tilbake til spørsmålet om symboler/ estetikk (har vi noen..?)

- Har vi andre demarkasjonskriterier for utviklingen fra barn til voksen?
- Har vi andre midler for å oppnå feststemning?
- Har vi en annen unnskyldning for å slippe hemningene?
- Har vi andre signaler til andre om at vi har lykket eller at vi har en viss livsstil? Jf. Farris-reklamene fra våre venner i Ringnes;
  - «Drukket av livsnytere siden 1915»
  - «Verdens fineste maskineri går best på naturlig mineralvann»

Men hjelper det, da..?

Juvente

Fra «motkultur» til «kultur»..?

- ***Mer fleksibel deltakelse i kulturen (gjør det mye lettere for «quitters» og «time-outers» å bevege seg inn og ut av avholdet med sine erfaringer)***
- ***Lavere terskel for deltakelse fra andre grupper (delta i kultur uten å inngå i kultur; jf. festivaler og arrangementer)***
- ***Legitimering av avholds-standpunktet (og andre holdninger)***
- ***Fokus på livsstilsvalg framfor «protestaksjon», uten at vi må integreres i «måteholdstanken»; dette kommer i tillegg til det vi kommuniserer nå, ikke i stedet for***
- ***Forutsetter:***
  - ***Kontroll på egne symboler (de må tilhøre oss, helt eller delvis)***
  - ***Et innhold som kan kommuniseres eksternt (må være «salgbart»)***

Men hjelper det, da..?

Juvente

Eksempler på symbol-kategorier:

- **Sunn kropp**; fokus på alkohol som helsenedbrytende. Effektivt for de yngste, mange ville ikke drømme om å røre en hamburger, men drikker gjerne drinker som har halvannen burger i kaloriinnhold.
- **Sterkt sinn**; fokus på alkohol som sløvende. Kan kobles til nevrofysiologiske skader og slikt. Et argument som nok fungerer bedre for de som er litt eldre, og ungdommens «usårlighetsparadigme» har sluppet taket litt.
- **Solidaritet**; fokus på alkohol som samfunnsproblem og fattigdomsproblem, rettet mot både overforbruk i norsk kontekst og alkoholsbransjens herjinger (særlig i sør, men også på andre mindre regulerte arenaer som sosiale medier o.l.)
- Målet er å sikre bredde nok til å engasjere mange, men tydelighet nok til å faktisk engasjere.

Men hjelper det, da..?

- **Synlige avholdsfolk gir altså:**
- **Legitimitet:** Legitimitet til standpunktet i seg selv, ved at det ikke er en «preferanse», men en livsstil. Gir også legitimitet til en restriktiv politikk, ved at skalaen ikke starter på det svært flytende begrepet «måtehold».
- **Økt bevissthet:** Bevissthet om at forbruk av rusmidler er et valg, ved å synliggjøre at noen velger noe annet. Dette kan dempe presset på dem som opplever at det i deres sosiale miljø er vanskelig å velge.
- **Identitetsbygging:** Forpliktelse og bekreftelse til dem som har tatt valget, noe som knytter identitet til arbeidet med rusproblematikk. Dette gir arbeidet mening. Det er for mange en nødvendig, om enn ikke tilstrekkelig, forutsetning for innsatsen. Det knyttes identitet gjennom praktiske livsstilsvalg i en rekke ulike settinger (kampsport og andre idrettsgrener, religiøse fellesskap, demonstrasjoner). Avhold er i denne sammenhengen ikke bare målet, men et symbol som kan knyttes til noe annet.

Men hjelper det, da..?

- Om frivillig sektor: Kritisk suksessfaktor i lokalt forebyggingsarbeid; **entusiasme**. Jf. pedagogisk teori; "læringsmotivasjon"; tro på metodikken, egne ferdigheter for forutsetninger for arbeidet, tro på verdier og målsetninger
- Håpløshet er den største fienden; jf. ministre som vil dere ut gratis heroin fordi "ingenting vi virker" (selv om ingenting er forsøkt...). Evnen til å skape entusiasme er en forutsetning for eksistensen av frivillig sektor; vi KAN.
- Forebyggingsfeltet leverer (i tillegg til forebyggende innsatser):
  - Legitimering av regulatoriske virkemidler (støtte for restriktiv lovgivning for eksempel)
  - Et etisk verdigrunnlag
  - Håp, entusiasme og tro på at det nytter
- Avholdstanken gir identitet og fellesskap, og er sånn sett helt avgjørende for å sikre drift hos de fleste organisasjoner. Vi har også mulighet til å nå ut til andre, dersom vi løfter blikket i forhold til vår egen, interne «etikk»

rettferdighet fair play, justiti
Fru Justitia), lønn som forsk
nemesis, rettferd. Jf. rett.

